

Kragerø Kommune

Helse og omsorg

Høring: Temaplan helse, omsorg og mestring 2025-2032

Dette er et bearbejdet dokument til bruk i høringen. Det mest vesentlige i planen er tatt med her. I den endelige planen vil det være i tillegg være kapitler som beskriver; rammer og lovkrav, referanser, implementering og evaluering mm.

Vi ønsker innspill på utfordringsbildet og delmålene i tabellene.

Merk; det som er definert som «vi skal» på venstre kolonne i tabellene – er hentet fra Kommuneplanens samfunnsdel, og er ikke til høring i denne omgang.

Oppsummering

Temaplanen for helse, omsorg og mestring 2025-2032 tar for seg de viktigste strategiene og prioriteringene som skal legge grunnlaget for kommunens arbeid innen helse- og omsorgstjenestene de kommende årene. Planen er utarbejdet for å møte de store samfunnsendringene som forventes fram mot 2040, med særlig vekt på demografiske utfordringer, nasjonale og lokale føringer, samt behovet for omstilling og innovasjon i tjenestene.

Formål og rammer

Planen skal sikre at kommunen har en helhetlig og langsiktig strategi for å møte innbyggernes behov for helse, omsorg og mestring. Det legges vekt på å fremme god helse i befolkningen, forebygge sykdom og funksjonstap, samt sikre at innbyggerne får nødvendig hjelp til å mestre hverdagen. Planen beskriver også hvilke metoder og rammer som ligger til grunn for arbeidet, samt mandatet for oppfølging og implementering.

Utfordringsbildet frem mot 2040

Kommunen står foran en betydelig omstilling, særlig som følge av den demografiske utviklingen. Antallet eldre innbyggere vil øke, mens barne- og ungdomskullene blir mindre. Dette øker presset på helse- og omsorgstjenestene, og fordrer nye løsninger, innovasjon og effektiv ressursutnyttelse. Det vil kreves økt satsing på forebygging, tidlig innsats, teknologi og kompetanseutvikling for å møte den økende etterspørselen etter tjenester.

Fem innsatsområder med delmål

Hvordan utfordringene skal møtes, er delt inn i fem innsatsområder. Disse bygger på hverandre og følger delvis innsatstrappen til det kommunale tjenestetilbudet:

1. Selvstendighet og mestring
2. Mobilisering av nærmiljø, nettverk og frivillighet
3. Behovstilpassede tjenester
4. Trygge og engasjerte medarbeidere
5. Kommunikasjon og medvirkning

Oppsummert gir temaplanen et helhetlig rammeverk for hvordan kommunen skal sikre gode, trygge og bærekraftige helse- og omsorgstjenester fram mot 2032. Planen vektlegger samhandling, forebygging og innovasjon som grunnpilarer for å møte fremtidens utfordringer på en måte som ivaretar både brukernes behov og samfunnets ressurser.

Utfordringsbildet

Frem mot 2040 står helse- og omsorgstjenestene foran en krevende omstilling. En vesentlig faktor i denne sammenheng er den demografiske utviklingen i Norge, der vi får vesentlig flere eldre innbyggere og samtidig som barne- og ungdomskullene går nedover.

Kragerø kommune står overfor et sammensatt og krevende utfordringsbilde i helse- og omsorgstjenestene. Den demografiske utviklingen med flere eldre og færre fagutdannede innebærer et økende press på tjenestene. Samtidig ser vi at innbyggernes forventninger til hva kommunen skal levere, øker – mens det økonomiske handlingsrommet er begrenset. Dette forventningsgapet gjør det nødvendig med tydelige prioriteringer, god informasjon og aktiv brukermedvirkning.

Nasjonale føringer, som Meld. St. 38 og *Bu trygt heime*, peker på behovet for å styrke forebygging, rehabilitering og individuell planlegging av alderdom. Flere innbyggere vil bo hjemme livet ut, og sykehjemstilbudet vil i større grad være forbeholdt de mest sårbare. Demens vil prege tjenestebehovet, og Kragerø har en høyere andel personer med demens enn landsgjennomsnittet. Kommunens demensplan 2024–2028 gir retning for hvordan vi skal utvikle et demensvennlig samfunn, med bredt samarbeid mellom kommune, frivillighet, næringsliv og lokalsamfunn.

Frivilligheten vil spille en viktig rolle som supplement til kommunale tjenester. For å hente ut potensialet kreves samarbeid, samskaping og teknologiske løsninger som støtter utvikling og koordinering mellom aktører. Samtidig må kommunen ta et større ansvar for legetjenestene, særlig fastlegeordningen, som er preget av organisatoriske og økonomiske utfordringer.

Behovet for tjenester til unge med funksjonsnedsettelse øker, og kommunen skal utvikle tilbud i tråd med CRPD-konvensjonen. Innen psykisk helse og rus er det også et udekket boligbehov og økt etterspørsel etter tjenester, som må vurderes i lys av nasjonale reformer og lokale behov.

Internt står kommunen overfor utfordringer knyttet til høyt sykefravær, rekruttering og kompetanse. Andelen ufaglærte er høy, og det er behov for målrettet innsats for å styrke kompetansen gjennom utdanning, fagbrev og videreutdanning. Ledelse og organisering er også krevende, med store personalgrupper og behov for bedre støtte og oppfølging. Fragmentering og manglende koordinering kan svekke pasientforløp og ressursbruk, og det er derfor viktig å videreutvikle samarbeidet både internt og med eksterne aktører.

Dette kapittelet gir en samlet oversikt over de viktigste utfordringene kommunen står overfor, og danner grunnlaget for de strategiske valgene som må gjøres i planperioden.

Kommunen legger hvert år frem økonomi- og handlingsplan der organiseringen og dimensjoneringen av tjenestene er detaljert beskrevet. Det vises derfor til [Budsjett - Kragerø kommune](#) for detaljer.

Demografisk utvikling

Kragerø kommune står overfor betydelige utfordringer innen helse- og omsorgstjenestene frem mot 2050. Den mest fremtredende utfordringen er den omfattende demografiske endringen som venter.

Antallet innbyggere over 80 år vil nesten tredobles, fra 430 personer i 2023 til hele 1200 i 2050 i følge SSB sine prognoser. Framskrivninger i Demenskartet viser at antallet personer med demens vil mer enn dobles fra 313 i 2023 til 524 i 2050.

Antallet skrøpelige innbyggere som bor i eget hjem vil øke tilsvarende fra omtrent 260 i 2023 til 470 i 2050 (kvalitetsmelding 2024?). Skrøpelighet karakteriseres av redusert styrke, utholdenhet og redusert fysiologisk funksjon som øker individets risiko for avhengighet av hjelp og/eller død.

Skrøpelige eldre representerer en betydelig pasientgruppe med sammensatte behov som krever omfattende ressurser fra både kommune- og spesialisthelsetjenesten. Antall personer under 67 år som trenger helse- og omsorgstjenester forventes å øke med omkring 35 %. Denne økningen har blant annet sammenheng med at flere personer med omfattende omsorgsbehov lever lenge. Unge innbyggere utgjør også en større andel av tjenestemottakere som genererer høye kostnader, blant annet fordi institusjoner har blitt nedbygget over tid, og større andel av tjenester ytes individuelt i hjemmet.

Basert på framskrivning av dagens leveranse av tjenester vil det totale antall personer som trenger helse- og omsorgstjenester øke. Fremtidig etterspørsel av tjenester vil kunne være høyere eller lavere enn framskrivningene tilsier, avhengig av utvikling knyttet til medisinske fremskritt, levevaner, forekomst av sykdommer, rettighetsfesting av tjenester, m.m.

Økonomi og arbeidskraft

Som følge av synkende andel av befolkningen som er i yrkesaktiv alder vil samfunnet oppleve reduserte skatteinntekter. Kombinert med økte utgifter til helse og omsorg vil dette presse kommuneøkonomien. Den største veksten i kostnader for helse- og omsorgstjenester forventes å komme fra aldersgruppene under 67 år, med økende antall yngre innbyggere med helseutfordringer med lengre forventet levetid. I tillegg fører den demografiske utviklingen til økte kostnader på grunn av flere eldre som vil ha behov for tjenester.

Kragerø kommune står overfor et krevende økonomisk handlingsrom i årene fremover. En aldrende befolkning og synkende andel yrkesaktive vil føre til lavere skatteinntekter og økt press på kommunens økonomi. Ifølge [Perspektivanalysen 2024-2033 Hoveddok](#) og [Perspektivanalysen 2023-2032](#) ligger Kragerøs skattenivå stabilt på rundt 81–82 % av landsgjennomsnittet, og kommunen er derfor avhengig av inntektsutjevning for å opprettholde tjenestetilbudet

Samtidig viser [Presentasjon budsjett 2026 nr1](#) og [Vedlegg - Økonomi- og handlingsplan 2025-2028](#) at kommunen har et betydelig merforbruk og er underlagt ROBEK-tilsyn, med krav om innsparinger på over 120 millioner kroner innen 2028. Økte renteutgifter, høy gjeld og usikkerhet knyttet til statlige rammeoverføringer forsterker utfordringsbildet. Dette innebærer at kommunen må prioritere lovpålagte tjenester og gjennomføre strukturelle endringer for å sikre bærekraftig drift.

Sosioøkonomiske forhold

Kragerø kommune står overfor betydelige utfordringer knyttet til sosioøkonomiske forhold. Kommunens befolkning har gjennomgående lavere utdanningsnivå og inntekt enn fylkes- og landsgjennomsnittet, og en høyere andel barn vokser opp i lavinntektsfamilier. Dette påvirker helseatferd, sykdomsforekomst og behovet for kommunale tjenester. Lav gjennomføring i videregående skole og lavere andel med høyere utdanning gir lavere helsekompetanse og svekker forutsetningene for å ta helsefremmende valg. Dette gjenspeiles i høyere forekomst av livsstilssykdommer, overvekt, røyking og rusmiddelbruk. Blant annet er det registrert høyere alkoholforbruk og røyking blant gravide enn landsgjennomsnittet, noe som gir grunn til bekymring for både nåværende og kommende generasjoner.

Sykdomsbyrden er høyere i Kragerø enn i mange sammenlignbare kommuner. Det er økt bruk av medikamenter, flere sykemeldte og uføre, og en høy andel med psykiske helseplager. Dette gir et økt

press på helse- og omsorgstjenestene, særlig behovet for lavterskeltilbud, psykisk helsehjelp og oppfølging av kronisk syke. Samtidig ser vi at de som har størst behov for hjelp, ofte er de som i minst grad benytter seg av forebyggende og helsefremmende tilbud.

Gradientutfordringen – at helse forbedres med økende sosioøkonomisk status – er tydelig i Kragerø. Innsatsen for å redusere sosiale helseforskjeller må derfor rettes mot hele befolkningen, med særlig vekt på grupper med lav utdanning og inntekt. Det er også kjønnsforskjeller i helseatferd og sykdomsforekomst, der menn i større grad tar helseskadelige valg, mens kvinner oftere rapporterer psykiske og muskel- og skjelettplager.

For helse- og omsorgstjenestene innebærer dette behov for mer målrettet innsats mot utsatte grupper, styrket tverrsektorielt samarbeid og økt bruk av folkehelseperspektivet i planlegging og tjenesteutvikling. Tjenestene må nå ut til dem som trenger det mest, og samtidig bidra til å utjevne forskjeller i helse og livskvalitet.

Kommunens boligmasse er ikke tilstrekkelig tilpasset behovene i brukergruppene som skal ha bolig og tjenester. Det er utfordringer knyttet til både investeringer og drift, og behovet gjelder utleieboliger, bemannede boliger og avlastningsplasser. En trygg bosituasjon er grunnleggende for helse og livskvalitet.

I tillegg ser vi en gradvis nedgang i antall pårørende per innbygger som mottar helse- og omsorgstjenester. Dette forsterker presset på tjenestene, og bidrar til økt avstand mellom innbyggernes forventninger og kommunens tilgjengelige ressurser.

Medarbeidere, ledere og kompetanse

Ansatte og ledere i helse- og omsorgstjenestene står ofte i et krysspress mellom høye forventninger fra pårørende og brukere, og krav om effektivitet og kvalitet i tjenestene. Mange pårørende opplever stor belastning og føler at de må kjempe mot systemet for å få nødvendig hjelp. Dette gjenspeiles i økende antall klager, henvendelser og tilsynssaker.

Kragerø kommune har utfordringer med å rekruttere og beholde kvalifisert personell, særlig sykepleiere og fagarbeidere. Det er også blitt vanskeligere å rekruttere ufaglært arbeidskraft. Andelen ufaglærte ligger stabilt rundt 15 %, og kommunen har satt inn tiltak som fagbrev på jobb, kompetanseheving og karriereløp for å redusere denne andelen. Samtidig er det behov for å styrke lederkapasiteten og kompetansen innen demens, psykisk helse og velferdsteknologi.

For å møte fremtidens behov må kommunen satse på ny oppgavedeling, effektiv organisering og samarbeid med NAV, utdanningsinstitusjoner og frivillig sektor. Det er også viktig å utvikle språkvennlige arbeidsplasser og styrke tiltak for nærvær og arbeidsmiljø.

Sykefraværet i helse- og omsorgstjenestene er høyt, med gjennomsnittlig fravær på nær 15 % i 2024 og enkelte avdelinger over 20 %. Dette gir store driftsmessige og økonomiske utfordringer, og fører til økt belastning på de ansatte som er på jobb. Årsakene er sammensatte, og inkluderer emosjonell belastning, høyt arbeidspress, psykiske plager, muskel- og skjelettlidelser – samt økende rapportering om vold og trusler i arbeidshverdagen.

Sosioøkonomiske forhold i befolkningen forsterker utfordringsbildet og bidrar til økt press på tjenestene. Det er derfor avgjørende å styrke det systematiske arbeidet med nærvær, sikre bedre støtte til ansatte og utvikle tjenester som er tilpasset befolkningens sammensatte behov. Dette inkluderer

tiltak for å redusere belastningen, forbedre arbeidsmiljøet og sikre at tjenestene når ut til dem som trenger dem mest.

Syssetting og arbeidskraft

Samtidig med at antall eldre i befolkningen øker, øker ikke befolkningen i arbeidsfør alder i samme takt. Dette fører til at aldersbæreevnen i samfunnet blir kraftig svekket – det vil si forholdet mellom de som er i arbeidsfør alder og de eldre. Dette vil reduseres til bare 60% av dagens nivå. Det er denne utvikling som utfordre tjenestene kraftig med hensyn til mangel på personell. I Helse- og omsorgstjenestene har vansker med rekruttering vært et tema over lengre tid allerede.

Arbeidskraftsituasjonen i kommunen er utfordrende. Kragerø har lavere syssetting enn andre sammenlignbare byer. I tillegg er den lave andelen heltidsansatte, en utfordring. Antallet seniorer mellom 67 og 74 år i arbeid har økt, men den prosentvise andelen har knapt endret seg.

Helseutfordringer

Kragerø kommune står overfor et sammensatt folkehelseutfordringsbilde der lav helsekompetanse, risikofylt helseatferd, høy sykkelighet og sosiale helseforskjeller forsterker hverandre. Dette stiller krav til målrettet og inkluderende folkehelsearbeid, med tiltak som når hele befolkningen – særlig de mest sårbare.

Selv om levealderen har økt og flere lever lengre med god helse, har sykdomsbyrden knyttet til ikke-smittsomme tilstander som fedme, psykisk uhelse, muskel- og skjelettlidelser og rusmiddelbruk økt. Disse tilstandene utgjør en stor andel av årsakene til utenforskap og langvarig fravær fra arbeidslivet.

Sosiale helseforskjeller vedvarer, og gradientutfordringen er tydelig i Kragerø: helse og levealder øker med utdanning og inntekt. Lav utdanning og høy andel barn i lavinntektsfamilier preger kommunen, og gir utslag i lavere helsekompetanse og mindre evne til å ta helsefremmende valg.

Risikofylt helseatferd er mer utbredt enn landsgjennomsnittet. Alkoholbruk blant voksne og ungdom er høyt, røyking er fortsatt vanlig – også blant gravide – og overvekt og fedme er utbredt, også hos barn. Kostholdsvaner etableres tidlig og er vanskelige å endre senere.

Sykkeligheten i befolkningen er høy, med økt medikamentbruk, mange sykemeldte og høy andel uføre. Psykiske helseplager og sosial isolasjon, særlig blant eldre, er utbredt. Muskel- og skjelettlidelser er blant de vanligste årsakene til sykefravær.

Dette utfordringsbildet krever en helhetlig tilnærming, der kommunen utvikler tjenester og tiltak som både forebygger, fremmer helse og bidrar til å utjevne forskjeller i livskvalitet.

Inkludering

Arbeidsinkludering er spesielt viktig ettersom det påvirker økonomi, livskvalitet, integrering og psykisk helse. Økt satsing på at den flerkulturelle befolkningen og andre som i større grad står utenfor arbeid enn den øvrige befolkningen, skal få bedre muligheter for å komme i arbeid og aktivitet, er sentralt for å styrke inkluderingsinnsatsen og møte arbeidskraftutfordringen. Det etterspørres holdningsskapende arbeid for å øke kunnskapen om ulike kulturer og mangfold, særlig gjennom digitale plattformer, nettverk og møteplasser. Innbyggere med ulik bakgrunn bør involveres mer aktivt i videreutvikling av kommunens tjenester og tilbud.

Det er i samfunnet i dag ubrukt kompetanse og kapasitet blant personer som står utenfor arbeidsmarkedet, også utenom den flerkulturelle befolkningen. Det gjelder både unge uføretrygdete, personer med utviklingshemming osv. En større grad av inkludering av disse i arbeidslivet vil utgjøre en viktig samfunnsøkonomisk effekt og det vil kunne bidra positivt i forhold til arbeidskraftutfordringen.

Kragerø kommune har en sammensatt befolkning med økende andel innbyggere som står utenfor arbeidslivet, inkludert personer med utviklingshemming, unge uføretrygdete og innbyggere med flerkulturell bakgrunn. Dette representerer både et uutnyttet arbeidskraftpotensial og en folkehelseutfordring.

Arbeid er en viktig kilde til mestring, sosial tilhørighet og god helse. Deltakelse i arbeidslivet bidrar til struktur i hverdagen, økonomisk trygghet og opplevelse av verdi og mening. For personer med utviklingshemming og unge uføretrygdete kan tilrettelagt arbeid være avgjørende for livskvalitet og selvstendighet. Samtidig er det dokumentert at manglende inkludering og utenforskap øker risikoen for psykiske helseplager, rusproblemer og redusert livsmestring.

Kragerø kommune har gjennom [Kommunal planstrategi 2024-2027](#) og [under arbeid kvalitetsmelding 2025](#) løftet frem behovet for å styrke innsatsen for inkludering i arbeidslivet. Dette gjelder både gjennom samarbeid med NAV, frivilligheten og næringslivet, og gjennom utvikling av kommunale tiltak som lavterskel arbeidstilbud, aktivitetstilbud og mestringsarenaer

I [Rapporterings skjema 2024](#) fremheves prosjektet "Ung Framtid" som et eksempel på innsats for å motvirke skolefravær og utenforskap blant unge. Prosjektet har kartlagt lokale utfordringer og utviklet tiltak som familieteam og lavterskel psykisk helsehjelp, med mål om å styrke inkludering og forebygge marginalisering

Arbeidsgiverpolitikken i [Arbeidsgiverpolitikk Kragerø kommune - Kragerø inn i fremtiden](#) understreker at kommunen skal være en inkluderende arbeidsplass med rom for mangfold, tilrettelegging og heltid. Dette er viktig både for å møte fremtidens bemanningsbehov og for å fremme helse og trivsel blant ansatte og innbyggere.

Endringsbehov

Endringene i rammebetingelser knyttet til demografi, tilgang på arbeidskraft og kommuneøkonomi er omfattende og av en helt annen karakter enn utviklingstrekk en har opplevd tidligere i Norge. For å møte utfordringene kreves det en omfattende omstilling av helse- og omsorgstjenestene frem mot 2050. Det er derfor nødvendig å erkjenne at det ikke er tilstrekkelig med kun utvikling, men at det er nødvendig å gjennomføre en endring av dagens helse- og omsorgstjenester, nettverksstrukturer i samfunnet og samhandlingen mellom kommunen og innbyggerne.

Både organisering, måter å gi tjenester på og samhandling med innbyggerne i kommunen vil i 2050 bli håndtert på en helt annen måte enn i 2025.

Endringsbehovet som er beskrevet i denne planen innebærer en vesentlig endring og omforming av systemer, organisasjoner, individuelle tankemønstre og digitale løsninger. Fellestrekket er at endringen innebærer en gjennomgripende, radikal endring som går dypere enn vanlig utvikling eller forbedring. KS bruker begrepet radikal innovasjon, som ofte utfordrer et større system, er mer dyptgripende og fundamental og utfordrer kultur, ledelse og måten tjenestene utformes og leveres på. I tillegg krever en slik prosess en større rigg med mange aktører.

Velferdsstaten

Velferdsstatens helsetjenester er tuftet på prinsippet om at alle borgere, uavhengig av økonomi, alder eller sosial status, skal ha lik tilgang til grunnleggende medisinsk behandling. Fra forebyggende helsearbeid og allmennlegetjenester til kompleks sykehusbehandling, skal velferdsstaten garantere at menneskers helse ivaretas som en grunnleggende rettighet. Systemet bygger på prinsippet om at et samfunns styrke måles i hvordan de svakeste ivaretas, og at god folkehelse er en investering som kommer hele samfunnet til gode.

Med velferdsstatens helsetjenester følger det også et individuelt ansvar hos innbyggerne. Dette handler om å ta vare på egen helse gjennom helsefremmende livsførsel og aktiviteter og sørge for ansvarlig bruk av helsetjenestene. Ved at den enkelte tar et personlig ansvar for egen helse bidrar man til å opprettholde et bærekraftig helsesystem.

Bærekraft

Tradisjonelt har helse- og omsorgstjenestene i Norge vært mer rettet mot pleie og omsorg fremfor mestring og ressursorientering. Bærekraftige helse- og omsorgstjenester forutsetter en styrking av helsefremmende, forebyggende, habiliterende og rehabiliterende innsats slik at flest mulig blir i stand til å mestre hverdagslivet. Samtidig er en bred tverrfaglig og tverrsektoriell innsats nødvendig for å lykkes.

Når tilgang på arbeidskraft svekkes i forhold til antall personer med helse og omsorgsbehov, er det nødvendig å sikre forsvarlige tjenester til innbyggerne som trenger tjenester som krever faglig kompetanse og kvalitetssikring. Når det skal sikres at det er tilgjengelige ressurser (medarbeidere og økonomi) til dette, er det avgjørende å styre hvilke områder det skal satses på ytterligere, hvordan ansvar skal fordeles, og hvilke grenser som settes.

Hovedgrep

Endringene som beskrives i denne planen består av noen hovedgrep som er gjensidig avhengige av hverandre:

- Vektlegging av innbyggernes ansvar for seg selv og hverandre for å opprettholde helse, delta og inkludere i fellesskap, og mestre hverdagen.
- Samhandle om økt støtte fra lokalsamfunn og nettverk til innbyggere med funksjonsnedsettelse, skade eller sykdom, og deres pårørende.
- Styrking av forebyggende og helsefremmende innsats for alle, gjennom ordinære tilbud i samfunnet, og fagspesifikke tjenester i kommunal sammenheng.
- Styrke egenmestring hos innbyggere gjennom hjelp til selvhjelp, slik at en unngår overforbruk og sikrer riktig bruk av kapasitet i helsetjenestene.
- Styrke bruk av teknologi som bidrar til effektiv ressursbruk og bærekraftige løsninger for innbyggere og for tjenestene
- Samstemme forventningsnivå med utgangspunkt i forsvarlige tjenester, og definere ansvar og roller for kommunale tjenester og oppgaver som kan håndteres av samfunnet.
- Øke arbeidsdeltakelsen og redusere utenforskap i kommunen.
- Legge til rette for gode prioriteringsprosesser som sikrer helsehjelp til de som trenger det og som tar hensyn til nytte, ressursbruk og alvorlighet.

En slik endring sikter mot å kunne opprettholde velferdsstatens prinsipp om lik tilgang til helse- og omsorgstjenester basert på behov, for hele befolkningen.

Planen har målformuleringer og strategier som skal føre til denne nye måten å innrette samfunnet og tjenestene på.

Mål og retningsvalg for utvikling de nærmeste 10 årene

Endringene i rammebetingelser knyttet til demografi, tilgang på arbeidskraft og kommuneøkonomi er omfattende og av en helt annen karakter enn utviklingstrekk vi har opplevd tidligere i Norge. For å møte utfordringene kreves det en omfattende omstilling av helse- og omsorgstjenestene frem mot 2050. Det er derfor nødvendig å erkjenne at det ikke er tilstrekkelig med kun utvikling, men at det er nødvendig å gjennomføre en endring av dagens helse- og omsorgstjenester, nettverksstrukturer i samfunnet og samhandlingen mellom kommunen og innbyggerne.

Både organisering, måter å gi tjenester på og samhandling med innbyggerne i kommunen vil i 2050 bli håndtert på en helt annen måte enn i 2025.

Med endring menes det i denne temaplanen en vesentlig endring og omforming av systemer, organisasjoner, måten vi tenker på og økt bruk av digitale løsninger. Fellestrekket er at det innebærer en gjennomgripende endring som er mer omfattende enn vanlig utvikling eller forbedring. KS bruker begrepet radikal innovasjon, som utfordrer et større system, er mer dyptgripende og fundamental og utfordrer kultur, ledelse og måten tjenestene utformes og leveres på. I tillegg krever en slik prosess at alle bidrar fra hvert sitt ståsted.

Velferdsstatens helsetjenester er tuftet på prinsippet om at alle borgere, uavhengig av økonomi, alder eller sosial status, skal ha lik tilgang til grunnleggende medisinsk behandling. Fra forebyggende helsearbeid og allmennlegetjenester til kompleks sykehusbehandling, skal velferdsstaten garantere at menneskers helse ivaretas som en grunnleggende rettighet. Systemet bygger på prinsippet om at et samfunns styrke måles i hvordan de svakeste ivaretas, og at god folkehelse er en investering som kommer hele samfunnet til gode.

Med velferdsstatens helsetjenester følger det også et individuelt ansvar hos innbyggerne. Dette handler om å ta vare på egen helse gjennom helsefremmende livsførsel og aktiviteter og sørge for ansvarlig bruk av helsetjenestene. Ved at hver enkelt av oss tar et personlig ansvar for egen helse, bidrar vi til å opprettholde et bærekraftig helsesystem.

Tradisjonelt har helse- og omsorgstjenestene i Norge vært mer rettet mot pleie og omsorg enn mestring og ressursorientering. Bærekraftige helse- og omsorgstjenester forutsetter en styrking av helsefremmende, forebyggende, habiliterende og rehabiliterende innsats slik at flest mulig av oss blir i stand til å mestre hverdagslivet. Samtidig er en bred tverrfaglig og tverrsektoriell innsats nødvendig for å lykkes.

Når tilgang på arbeidskraft svekkes i forhold til antall personer med helse og omsorgsbehov, er det nødvendig å sikre forsvarlige tjenester til innbyggerne som trenger tjenester som krever faglig kompetanse og kvalitetssikring. Når det skal sikres at det er tilgjengelige ressurser (medarbeidere og økonomi) til dette, er det avgjørende å styre hvilke områder kommunen skal satse på ytterligere, hvordan ansvar skal fordeles, og hvilke grenser som settes.

Endringen som beskrives i denne planen består av noen hovedgrep som er gjensidig avhengige av hverandre:

- Vektlegging av innbyggernes ansvar for seg selv og hverandre for å opprettholde helse, delta og inkludere i fellesskap, og mestre hverdagen.
- Samhandle om økt støtte fra lokalsamfunn og nettverk til innbyggere med funksjonsnedsettelse, skade eller sykdom, og deres pårørende.

- Styrking av forebyggende og helsefremmende innsats for alle, gjennom ordinære tilbud i samfunnet, og tjenester i kommunal sammenheng.
- Styrke egenmestring hos innbyggere gjennom hjelp til selvhjelp, slik at en unngår overforbruk og sikrer riktig bruk av kapasitet i helse- og omsorgstjenestene.
- Styrke bruk av teknologi som bidrar til effektiv ressursbruk og bærekraftige løsninger for innbyggere og for tjenestene
- Samstemme forventningsnivå med utgangspunkt i forsvarlige tjenester, og definere ansvar og roller for kommunale tjenester og oppgaver som kan håndteres av andre.
- Øke arbeidsdeltakelsen og redusere utenforskap i kommunen.
- Legge til rette for gode prioriteringsprosesser som sikrer helsehjelp til de som trenger det, og som tar hensyn til nytte, ressursbruk og alvorlighet.

En slik endring sikter mot å kunne opprettholde velferdsstatens prinsipp om lik tilgang til helse- og omsorgstjenester basert på behov, for hele befolkningen.

Planen har målformuleringer og strategier som skal føre til denne nye måten å innrette samfunnet og tjenestene på. Kommuneplanens visjon er "Perlen blant kystbyene" Gjennom endringen som er beskrevet ønsker vi å oppnå visjonen "Perlen blant kystbyene" også for god helse og omsorg mot 2050.

Hvis en lykkes med implementering og oppfølging av denne planen vil utviklingen i Kragerø kommune fra 2025 – 2032 kjennetegnes av at:

- Flere innbyggere bor trygt i eget hjem så lenge som mulig
- Flere innbyggere kjenner naboene og andre som bor i nærområdet sitt.
- Flere innbyggere har tilknytning til arbeidslivet og flere står i jobb lenger.
- Flere innbyggere ønsker å være frivillig og kjenner til hvor de skal henvende seg for å kunne finne et oppdrag.
- Pensjonistene er synlig og et vesentlig bidrag i lokalsamfunnet
- Flere innbyggere tar aktive valg for å forebygge helseproblemer og holde seg friske lengre.
- Flere pårørende opplever så god støtte fra både privat nettverk, organisasjoner og kommunen, at de mestrer krevende livssituasjoner.
- Flere innbyggere tar ansvar for å tilrettelegge egen bolig eller skaffe seg bolig en kan bo i hele livet.
- Kommunen stimulerer til bomiljø og boligmasse som ivaretar behov i ulike livsfaser og som legger til rette for fellesskap og nettverksbygging som kan redusere ensomhet.
- Flere innbyggere mottar tjenester tilpasset sitt behov og har utbytte av velferdsteknologi.

Innsatsområde 1 - Selvstendighet og mestring

Forebygging og helsefremming

For å fremme god helse og livskvalitet, er det viktig å støtte innbyggernes evne til å mestre hverdagen selv. Gjennom forebygging, tidlig innsats og hverdagsmestring kan vi forbedre livskvaliteten og redusere behovet for tjenester. Dette skaper et samfunn hvor alle kan leve selvstendige og meningsfulle liv, samtidig som samfunnsressursene brukes mer bærekraftig.

Bosted og bomiljø

Innbyggerne bør ta ansvar for sin egen bosituasjon gjennom hele livsløpet. For å støtte dette, må vi sikre egnede boliger for den økende andelen eldre og utvikle innovative løsninger som fellesskapsboformer. Dette kan motvirke ensomhet og sikre at innbyggere kan bo hjemme lenger. Samarbeid med private utbyggere og tilrettelegging for aldersvennlige områder og fleksible transportløsninger er også viktig.

Mål og delmål - selvstendighet og mestring

Vi Skal	Delmål
Tilrettelegge for samfunnsutvikling og verdiskapning til beste for både innbyggere og besøkende	Kommunen skal prioritere folkehelsearbeid, både helsefremmende og forebyggende tiltak, for å sikre framtidig bærekraft i tjenestene.
	I Kragerø kommune er psykisk helse en likeverdig del av folkehelsearbeidet. Vi legger tilrette for at gode levevaner etableres så tidlig som mulig der barn og unge er en viktig målgruppe.
	Helse og omsorg skal videreutvikle god kjennskap til faktorer som påvirker kommunens folkehelse som grunnlag for målrettede prioriteringer og som bakgrunn for informasjon til befolkningen.
	Vi skal legge til rette for at flere innbyggere tilegner seg økt helsekompetanse slik at de kan ta informerte beslutninger om egen helse og få bedre livskvalitet.
Legge til rette for tilgang på boliger der folk vil bo og tilrettelagt for ulike livsfaser og behov	I Kragerø kommune skal vi gi individuelt tilpasset bistand til brukere med behov for helse og omsorgstjenester som har utfordringer på boligmarkedet gjennom et godt samarbeid med NAV.
Sikre de eldres trygghet for helse og velferd gjennom digitalisering og velferdsteknologi	Bredde ut bruk av digitale løsninger som fremmer trygghet, selvstendighet og kvalitet i tjenestene og inngå i nasjonal samkjøring med innføring av Velferdsteknologisk knutepunkt
Tilby et aktuelt og aktivt kultur- og uteliv hele året	Kartlegge behov og ønsker fra ulike aldersgrupper og tilrettelegge for mangfold i tilbudene. Etablere samarbeid med lokale kulturaktører for å sikre kontinuitet i arrangementer gjennom hele året.
Ta i bruk nye samarbeidskonstellasjoner, nye tilnærmingmetoder, nye arbeidsformer og etablere kulturer for nytenkning både i privat og offentlig virksomhet	I Kragerø kommune bruker vi analyser og styringsdata aktivt for å sikre et så godt beslutningsgrunnlag som mulig for å sikre kvalitet i tjenestene og god økonomistyring. - Plan for helse, omsorg og mestring 2025-2032

Innsatsområde 2 - Mobilisering av nærmiljø, nettverk og frivillighet

For å fremme god helse og livskvalitet, er det viktig å skape levende og inkluderende lokalsamfunn hvor folk føler tilhørighet og mestring. Med færre yrkesaktive per eldre og økonomiske begrensninger, blir det stadig viktigere å mobilisere ressursene i nærmiljøet, nettverk, lag og foreninger, samt gjennom

frivillighet. Dette kan forebygge ensomhet og passivitet, utsette behovet for helse- og omsorgstjenester, og støtte pårørende.

Gjennom sosiale kontakter og deltakelse i aktiviteter kan folk bygge nettverk som bidrar til trivsel og livskvalitet. Nettverk og fellesskap i nærmiljøet legger til rette for inkludering og integrering av personer som risikerer utenforskap. Levende lokalsamfunn krever et bredt spekter av møteplasser i hele kommunen.

Kommunale bygg kan brukes for å sikre enkel tilgang til lokaler for møteplasser og aktiviteter. Innbyggere og pårørende som opplever skade, sykdom eller nedsatt funksjon, vil bedre kunne håndtere krevende omsorgssituasjoner med støtte fra nettverk og nærmiljø. Dette gjelder for alle aldersgrupper. Den friske gruppen seniorer kan utgjøre en betydelig ressurs, og det er viktig å legge til rette for generasjonsmøter.

Frivillighet er ofte styrt av forslag fra frivillige, men motivasjon utløses ofte når behov oppdages. I samarbeid med ideelle organisasjoner kan kommunen beskrive og definere områder hvor frivillig innsats kan dekke behov. Ideelle organisasjoner kan da undersøke og organisere frivillige ressurser for å møte disse behovene. Gjennom målrettet innsats kan innsats fra nettverk, lag og foreninger, frivillighet og kommunale tjenester utfylle hverandre godt.

Mål og delmål mobilisering av nærmiljø, nettverk og frivillighet

Vi Skal	Delmål
Tilrettelegge for samfunnsutvikling og verdiskapning til beste for både innbyggere og besøkende	Gjennom tilskuddsordninger og samarbeid med private aktører og ideelle organisasjoner skal vi utforske muligheter for å etablere gode tilbud til befolkningen som styrker livsmestring og livskvalitet.
	Etablere faste dialogmøter med potensielle aktører for å identifisere behov og muligheter. Bidra til utvikling av møteplasser og arrangementer som fremmer lokal identitet og tilhørighet.
Legge til rette for universell utforming av arrangementer og opplevelser i Kragerø	Utarbeide og implementerer en sjekkliste for universell utforming ved planlegging av arrangementer. Tilby veiledning og kompetanseheving til arrangører om tilgjengelighet og inkluderende praksis.
Legge til rette for at de eldre kan bidra som ressurs i samfunnet, gjøre selvstendige valg og ta vare på egen alderdom	Etablere møteplasser og aktiviteter der eldre kan dele erfaringer og bidra med sin kompetanse. Samarbeide med frivillige organisasjoner for å utvikle inkluderende tilbud og tjenester. Involvere eldre i planlegging og utvikling av lokalsamfunnets tjenester og tilbud.
	Tilby veiledning og støtte for å ta informerte valg om egen helse, bolig og livssituasjon. Fremme digital kompetanse og tilgang til teknologi for å styrke selvstendighet og kommunikasjon.
Ta i bruk nye samarbeidskonstellasjoner, nye tilnærmingemetoder, nye arbeidsformer og etablere kulturer for nytenkning både i privat og offentlig virksomhet	I Kragerø skal vi stimulere til at nettverk og nærmiljø tar en aktiv rolle i bistand i hverdagen til innbyggere og pårørende som har behov for det.

Innsatsområde 3 - Behovstilpassede tjenester

For å møte økende behov uten mer arbeidskraft, må vi tenke nytt. Vi skal styrke innsatsen for de som opplever funksjonsnedsettelse eller sykdom, mens friske innbyggere kan få hjelp av andre aktører. Tidlig innsats, opptrening og rehabilitering i hjemmet vil være nøkkelen til å redusere behovet for

omfattende tjenester. Vi må også utvikle flere tilpassede boligløsninger for å fremme selvstendighet og mestring.

Fleksible og individuelt tilpassede tjenester, inkludert digitale og teknologiske løsninger, vil sikre at alle får den hjelpen de trenger. Vi skal styrke samhandlingen med pårørende og sørge for at barn som pårørende får den støtten de trenger.

Kommunen vil prioritere helsefremmende og forebyggende tilbud, og koordinere tjenester på tvers av enheter og forvaltningsnivåer. Digitale løsninger vil frigjøre ressurser og bidra til mestring og selvstendighet.

Mål og delmål behovstilpassede tjenester

Vi Skal	Delmål
Bidra til at innbyggere som er vanskeligstilte får dekket sitt boligbehov	Utarbeide og implementere en plan for å innføre tiltak knyttet til rusreformen Trygghet, fellesskap og verdighet.
	Gjennomføre strukturelle endringer i bruk av boligmassen som kommunen disponerer for å tilpasse denne til det faktiske behovet nå - og i fremtiden.
Legge til rette for at de eldre kan bidra som ressurs i samfunnet, gjøre selvstendige valg og ta vare på egen alderdom	Det etableres et tverrfaglig innsatsteam som ivaretar utskrivningsklare pasienter fra sykehus for å redusere overliggere i sykehus.
	Hjemmetjenesten styrkes med ressurser for å sikre at eldre kan bli boende i egne hjem lenger innenfor trygge rammer.
Bedre sammenhengen og overganger i tjenestene for å gi økt trygghet og forutsigbarhet i pasientforløpet til eldre og deres pårørende	I Kragerø skal vi ha en fremtidsrettet allmennlegetjeneste med god kapasitet og kvalitet.
	Vi har en omforent standard for tjenestenivå og tildeling som sikrer individuell vurdering av tjenestebehov gjennom god forvaltningskompetanse og god rutine for saksbehandling.
	Vi skal styrke ambulante tjenester som kan utsette behov for mer omfattende tjenester. Vi skal øke innsatsen gjennom forebygging, helsefremming og rehabilitering, mer hjemmebaserte tjenester, og økt differensiering av tilbud og gruppebaserte tilbud.
Utvide antall institusjonsplasser og ha godt tilrettelagte omsorgsboliger	Utforme en helhetlig plan for boliger med heldøgns omsorg og nye institusjonsplasser, som skal ta hensyn til nødvendig dimensjonering, oppgradering og fremtidig brukerbehov og nødvendig samlokalisering for å sikre forsvarlig drift.
Sikre de eldres trygghet for helse og velferd gjennom digitalisering og velferdsteknologi	Kommunen skal være innovative og utforskende i søken etter ny velferdsteknologi som kan bedre tjenestene.

Innsatsområde 4 - Trygge og engasjerte medarbeidere

Kommunen står overfor store utfordringer med å beholde og rekruttere kvalifisert personell i helse- og omsorgstjenestene. For å møte økende behov uten mer arbeidskraft, må vi tenke nytt.

Vi skal styrke innsatsen for de som opplever funksjonsnedsettelse eller sykdom, mens friske innbyggere kan få hjelp av andre aktører. Tidlig innsats, opptrening og rehabilitering i hjemmet vil være nøkkelen til å redusere behovet for omfattende tjenester.

Fleksible og individuelt tilpassede tjenester, inkludert digitale og teknologiske løsninger, vil sikre at alle får den hjelpen de trenger. Vi skal styrke samhandlingen med pårørende og sørge for at barn som pårørende får den støtten de trenger.

Kommunen vil prioritere helsefremmende og forebyggende tilbud, og koordinere tjenester på tvers av enheter og forvaltningsnivåer. Digitale løsninger vil frigjøre ressurser og bidra til mestring og selvstendighet.

Mål og delmål trygge og engasjerte medarbeidere

Vi Skal	Delmål
Tilrettelegge for arbeidsplasser og arbeidsfellesskap i kommunen	I samskaping med ansatte, tillitsvalgte, vernetjeneste og ledere skal HMS-arbeidet videreutvikles og forbedres kontinuerlig og systematisk.
	Som arbeidsgiver vil Kragerø kommune sikre systematisk kompetanseheving og definerte faglige standarder for de ulike fagfeltene, slik at den enkelte medarbeider kan ta det nødvendige ansvaret i sin arbeidshverdag.
	Vi skal sikre lederkompetanse innen endring og mangfold, forståelse for nødvendig transformasjon, samt tilstrekkelig ledelseskapasitet.
	Vi skal sikre rekruttering ved å sørge for at elever, lærlinger, studenter, nyutdannede og nyansatte opplever at kommunen er en attraktiv arbeidsgiver, og stimulere til at flere kan tenke seg å arbeide i helse- og omsorgstjenestene
Sørge for at sikkerhets- og beredskapsarbeidet i Kragerø gir innbyggerne nødvendig trygghet og sikkerhet i hverdag og krise	I Kragerø sørger vi for å ha et godt beredskapsplanverk og en nødvendig opplæring av ansatte som har en rolle i helse- og sosialberedskapen, gjennom jevnlig øvelser og aktiv bruk av planverket.
Bidra til samskaping mellom det private og det offentlige i arbeidet for en bærekraftig og smart vekst i arbeidsplasser og fremtidsrettet verdiskaping	Kragerø kommune samarbeider med utdanningssektoren og Helsefellesskapet om utvikling av utdanningsløp for helsepersonell.
	Kragerø samarbeider naturlig med omkringliggende kommuner i Grenland for å utvikle trygge og robuste tjenester gjennom interkommunalt samarbeid der det er hensiktsmessig.
Sørge for at offentlige tjenester videreutvikles og tilpasses langsiktige endringer i den demografiske situasjon	Ledere skal sikre at internkontrollen støtter opp under medarbeidernes arbeidshverdag og tjenestekvalitet, samt identifisere relevante kvalitetsindikatorer og risikovurderinger som verktøy for å sikre trygghet og kvalitet i tjenestene, og som grunnlag for strategisk planlegging.
	Kompetanseutvikling skal planlegges for å styrke medarbeidernes kompetanse innen internkontroll og kvalitetsarbeid, med særlig fokus på endrede behov i befolkningen, og den enkelte ansatte. Fremme samarbeid mellom virksomheter, ledelse og frivillighet for å skape et felles lag rundt innbyggernes behov og medarbeidernes arbeidsmiljø.
	Styrke internkontroll som verktøy for kvalitet og trygghet i møte med demografiske endringer ved å sikre at medarbeidere i Kragerø kommune opplever trygghet, engasjement og mestring i arbeidet
Øke bruken av digitale verktøy i opplæringen og utviklingen av tjenestene	Sikre at digitale verktøy som understøtter arbeidsprosesser er tilpasset de ansatte slik at de kan bidra i utviklingen av rutiner og prosedyrer. Dette gir forutsigbarhet og trygghet i arbeidsutførelsen.
	Sikre at medarbeiderne får nødvendig opplæring i

Vi Skal	Delmål
	digitale systemer og det nye pasientjournalssystemet, for å bedre kvalitet og effektivitet i tjenestene - og bedre mestring i arbeidshverdagen.
Ta i bruk nye samarbeidskonstellasjoner, nye tilnærmingemetoder, nye arbeidsformer og etablere kulturer for nytenkning både i privat og offentlig virksomhet	I Kragerø vil vi prøve ut og innføre nye måter å jobbe på for å skape mer sammenhengende tjenester og bedre bruk av personell.

Innsatsområde 5 – Kommunikasjon og medvirkning

Utfordringsbildet og behov for endring stiller store krav til kommunens evne til å kommunisere tydelig og strategisk med innbyggerne og medarbeiderne.

Det er avgjørende for å lykkes med omstillingene at innbyggerne har forståelse og aksept for nødvendige endringer. Det er nødvendig å stimulere innbyggerne til økt egeninnsats og bruk av tilgjengelige ressurser i samfunnet. Det er sentralt å sikre at ansatte er godt forberedt på og støtter opp om endringene som vil finne sted.

Gjennom en målrettet og tydelig dialog, samhandling og medvirkningsprosesser mellom kommunen og innbyggerne, blir samfunnet bedre rustet til å møte de demografiske og økonomiske utfordringene. Dette bidrar til å styrke tilliten mellom kommunen og innbyggerne.

Det er viktig å styrke innbyggernes motivasjon til å ta initiativ i eget liv og sammen med andre. Dette kan gjøres ved å øke kunnskap om muligheter for planlegging av eget liv og alderdom, viktigheten av forebyggende og helsefremmende aktivitet, og muligheter for samhandling, fellesskap og støtte gjennom nettverk og frivillighet.

Denne type kunnskap og forståelse bygges og styrkes over tid. En overordnet plan og tilgang på kompetente ressurser innen kommunikasjon er avgjørende for konstruktiv formidling til og dialog med innbyggerne om disse temaene.

Informasjon og samhandling om tilbud og tjenester

Innbyggere med helse- og omsorgsbehov og deres pårørende har behov for rask, konkret og oppdatert informasjon om tilbud og tjenester, muligheter, kontaktpersoner, søknadsprosesser m.m. Det er en forutsetning for likeverdige og sosialt rettferdige tilbud at slik informasjon er samlet og oversiktlig, og tilpasset ulike målgrupper. Det er viktig at forventninger til innhold og omfang av tjenester er samstemt mellom kommunen og innbyggerne som har behov for tjenester. Dette stiller store krav til informasjon og dialog.

Endringer vil medføre både satsinger på og avgrensninger av kommunale tilbud. Ulike deler av tjenestene vil stå i omfattende endringsprosesser over tid. Kjennskap og medvirkning til endringene vil styrke forståelsen hos innbyggere og medarbeidere for veivalg, prioriteringer og forskyvninger i tjenestetilbudet. Planlagt kommunikasjon i pågående prosesser og god håndtering av ulike innspill og meningsyttringer vil styrke tilliten mellom innbyggere og kommunen.

Mål og delmål kommunikasjon og medvirkning

Vi Skal	Delmål
Sikre at kommunikasjon og infrastruktur er tilgjengelig og universelt utformet	Kommunen skal ha et bevisst forhold til hvilke kommunikasjonskanaler som brukes, og følge prinsipper for universell utforming. Kommunikasjonen skal være intuitiv og enkel og forstå, og ta utgangspunkt i innbyggernes behov og ikke kommunens interne organisering.
	Vi skal sikre at innbyggerne og kommunen har samstemte forventinger til hva vi kan og skal klare alene og sammen, gjennom gjensidige forventinger, ansvarsfordeling og medvirkning fra innbyggere som søker om eller mottar tjenester.
Ta i bruk nye samarbeidskonstellasjoner, nye tilnæringsmetoder, nye arbeidsformer og etablere kulturer for nytenkning både i privat og offentlig virksomhet	Vi skal videreutvikle et godt samarbeid mellom kommune og sykehus for å skape mer sammenheng i tjenestene gjennom aktiv deltakelse i helsefellesskapet i Telemark..
	I Kragerø skal vi sørge for at alle brukere og pasienter, unge som gamle, skal få medvirke i planlegging og utvikling av tiltak og tjenester.